

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-516-526

УДК 343.301+343.342

З. А. ЗАГИНЕЙ-ЗАБОЛОТЕНКО,
доктор юридичних наук, професор*
ORCID: 0000-0002-8679-124X

ПРОПАГАНДА VS ПУБЛІЧНІ ЗАКЛИКИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ПОНЯТЬ

У статті висвітлюються питання концептуальних аспектів установлення сутності та змісту кримінально-правових понять «пропаганда» і «публічні заклики», які використовуються у Кримінальному кодексі України для позначення суспільно небезпечних діянь. Констатовано, що пропаганда і публічні заклики є самостійними діяннями, а зміст відповідних понять не є тотожним. Під час удосконалення кримінального законодавства України запропоновано визначити зміст відповідних понять та вирішити питання про передбачення у диспозиціях статей Особливої частини КК України пропаганди та/або публічних закликів.

Ключові слова: протиправний вплив, пропаганда, публічні заклики, кримінальне правопорушення, терористичний акт, ідеологія тероризму, стаття Особливої частини Кримінального кодексу України, кримінальна відповідальність, кримінально-правова кваліфікація, гармонізація законодавства України.

Zahynei-Zabolotenko Zoya. Propaganda VS Public appeals: conceptual aspects of the essence and content of criminal legal concepts

The article highlights the issues of conceptual aspects of establishing the essence and content of the criminal legal concepts of «propaganda» and «public appeals», which are used in the Criminal Code of Ukraine to designate socially dangerous acts. It is stated that propaganda and public appeals are independent acts, and the content

* **Zahynei-Zabolotenko Zoya**, Doctor of Juridical Sciences, Full Professor

of the relevant concepts is not identical. In the course of improving the criminal legislation of Ukraine, it is proposed to determine the content of the relevant concepts and resolve the issue of the provision of propaganda and/or public appeals in the dispositions of articles of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *unlawful influence, propaganda, public appeals, criminal offense, terrorist act, ideology of terrorism, article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, criminal liability, criminal legal qualification, harmonization of the legislation of Ukraine.*

Вступ. Єдність термінології та однакове формулювання ознак складів кримінальних правопорушень у статтях Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК) впливає не лише на якість кримінально-правових приписів, а й відображається на практиці правозастосування. Порушення цих вимог зумовлює виникнення різних концептуальних підходів до визначення сутності та змісту ознак складів кримінальних правопорушень, що, безумовно, відбивається на відсутності єдиної та сталої судової практики, вектор якої може періодично змінюватися залежно від підходів до розуміння сутності та змісту відповідних понять залежно від рівня праворозуміння в конкретний період часу. У чинному КК на позначення своєрідного впливу однієї особи на іншу / інших особу / осіб інформаційного характеру використовуються, зокрема, такі терміни, як «публічні заклики» та «пропаганда». Перший із них вживався у статтях КК ще з моменту його прийняття, а другий став широко використовуватися після оновлення КК воєнного часу.

Враховуючи те, що поняттями «публічні заклики» та «пропаганда» позначаються форми діянь різних складів кримінальних правопорушень, а чинний КК не містить визначення цих понять, це негативно позначається на сфері кримінально-правового реагування на такі кримінально-протиправні прояви, які пов'язані з викликами воєнного часу.

Огляд літератури. У теорії кримінального права питання визначення сутності та змісту публічних закликів і пропаганди як суспільно небезпечних діянь було предметом дослідження таких науковців, як М. А. Бабак, О. Ф. Бантишев, Ю. М. Беклемішева, В. В. Гапончук, О. О. Дудоров, О. В. Епель, О. О. Кваша, В. Н. Кубальський, С. В. Лаба, В. О. Навроцький, М. А. Рубашенко, О. А. Чуваков, О. В. Шамара, В. М. Янко та ін. Однак у працях цих науковців не визначається суть і зміст публічних закликів та пропаганди у контексті визначення співвідношення цих понять.

Постановка проблеми дослідження. У КК встановлено кримінальну відповідальність за публічні заклики до: насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади (ч. 2 ст. 109); зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України (ч. 1 ст. 110); підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними форму-

ваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України (ч. 1 ст. 111-1); проведення незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території (ч. 5 ст. 111-1); вчинення терористичного акту (ст. 258-2), погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку (ст. 295), вчинення дій, що мають ознаки жорстокого поводження з тваринами (ч. 1 ст. 299), агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту (ст. 436), вчинення геноциду, проголошені з метою повного або часткового знищення національної, етнічної, расової чи релігійної групи як такої (ч. 2 ст. 442).

В окремих статтях Особливої частини КК встановлено кримінальну відповідальність за пропаганду відповідної кримінально-протиправної діяльності. Так, у ч. 3 ст. 111-1 КК однією з форм колабораційної діяльності передбачено здійснення громадянином України пропаганди в закладах освіти незалежно від типів і форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України. Згідно з ч. 1 ст. 299 КК альтернативною до публічних закликів дією є пропаганда до вчинення дій, що мають ознаки жорстокого поводження з тваринами. У ст. 436 КК передбачено кримінальну відповідальність за пропаганду війни, а в ст. 436-1 цього Кодексу – за пропаганду комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів.

Тобто законодавець називає публічні заклики та пропаганду або як альтернативні, або як самостійні діяння, або визначає пропаганду через публічні заклики. Тому встановлення змісту та суті таких понять, як публічні заклики та пропаганда є вельми важливим для практики нормотворення та для правозастосування. У першому випадку йдеться про вибір того терміна, який доцільно використати для позначення діяння / діянь, а в другому – про кримінально-правову оцінку дій обвинуваченого як публічних закликів або як пропаганди.

Мета і завдання дослідження полягає в тому, щоб визначити на концептуальному рівні зміст і суть пропаганди та публічних закликів як суспільно небезпечних діянь у складах кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Вище наводилися випадки використання законодавцем термінів «пропаганда» та «публічні заклики» для позначення суспільно небезпечних діянь. Звернемо увагу на те, що лише в ст. 436-1 КК законодавець робить спробу визначити поняття «пропаганда» в розумінні саме цієї статті. Під пропагандою комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів розуміється публічне використання символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, у тому числі у вигляді сувенірної продукції, публічне

виконання гімнів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік або їх фрагментів на всій території України, крім випадків, передбачених частинами 2 і 3 ст. 4 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки». До такого висновку можна дійти з урахуванням системного тлумачення назви ст. 436-1 КК та її диспозиції.

У ст. 436 КК пропаганда визначається, зокрема, через публічні заклики. У ч. 1 цієї статті закріплено, що пропаганда війни – це публічні заклики до агресивної війни або до розв’язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів. Тобто в цьому випадку пропаганда включає як публічні заклики відповідного змісту, так і виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів. Водночас на розмежування пропаганди від публічних закликів вказує законодавець у статтях 111-1 і 299 КК, оскільки в першому випадку наводить дві самостійні форми колабораційної діяльності – публічні заклики (ч. 1) та пропаганду (ч. 3), а в другому – дві альтернативні форми кримінального правопорушення (пропаганду або публічні заклики).

Стосовно поняття «публічні заклики», то законодавець у примітці 1 ст. 111-1 КК зробив спробу визначити одну ознаку відповідного поняття. У цій примітці йдеться про те, що у ч. 1 ст. 111-1 КК публічним вважається поширення закликів або висловлення заперечення до невизначеного кола осіб, зокрема у мережі Інтернет або за допомогою засобів масової інформації.

У теорії кримінального права більшої уваги приділяється встановленню змісту поняття «публічні заклики», оскільки саме це поняття є «старожилом» у КК порівняно з поняттям «пропаганда».

Науковці більшою мірою наводять схожі ознаки, які визначають зміст поняття «публічні заклики». До таких ознак належать: 1) інформаційний характер закликів¹. М. Рубашенко додатково роз’яснює, що заклики характеризуються інформаційним впливом на адресата²; 2) мовленнєвий акт³; 3) лінгвістичне маніпулювання, для якого притаманні: цілеспрямований вплив одного суб’єкта на іншого (інших); односторонність такого впливу; відбувається під час спілкування; має на меті змінити когнітивну та (або) поведінкову діяльність іншої (інших) особи (осіб)⁴; 4) адресованість інформації широкому колу осіб (визначеному або невизначеному)⁵; 5) наявність адресанта (мовця, особи, яка формулює повідомлення відповідного змісту) та адресатів (слухачів, невизначеного кола осіб, які сприймають інформацію)⁶; 6) доступність до розуміння⁷; 7) публічність – проголошення серед невизначеного кола осіб або в публічному місці⁸; 8) доведення змісту закликів до свідомості людей⁹; 6) метою є спонукання (схиляння) людей до вчинення ними протиправних дій¹⁰.

Тобто в теорії кримінального права поняття «публічні заклики» має практично однаковий зміст і сутність, а особливих труднощів, як і суттєвих розбіжностей у поглядах науковців стосовно встановлення змісту цього поняття, не виникає.

Водночас таке твердження не характеризує визначення сутності та змісту пропаганди. Поняття «пропаганда» почало широко вживатися у статтях КК нещодавно; саме поняття не є виключно кримінально-правовим, оскільки запозичене у кримінальне право з політології, соціології та інших наук. Також поняття «пропаганда» вже в кримінальному праві не має своєї законодавчої дефініції, що ускладнює встановлення змісту цього поняття, яке позначає одну з ключових ознак складів кримінальних правопорушень – суспільно небезпечне діяння. Тому й сьогодні складно визначити співвідношення між пропагандою та публічними закликами.

Якими ознаками в теорії кримінального права наділяється пропаганда як суспільно небезпечне діяння? Наукових праць, присвячених дослідженню цього питання, в Україні небагато.

Слово «пропаганда» латинського походження (*propagare* – поширювати, розповсюджувати). В українській мові це слово має значення «поширення, постійного, глибокого та детального роз'яснення ідей, поглядів, знань; ідейного впливу на широкі маси або певні групи людей, що має політичний чи релігійний характер; системи засобів масового поширення ідей, поглядів тощо»¹¹. В Юридичній енциклопедії пропаганда включає «діяльність, що передбачає системне поширення, поглиблене роз'яснення соціально-економічних, політичних, правових поглядів, ідей, теорії та забезпечує формування у суспільстві певних настроїв, закріплення у свідомості громадян відповідних цінностей з метою максимального розширення кола прибічників тієї чи іншої ціннісної системи»¹².

В. В. Гапончук вважає, що пропаганда відрізняється від публічних закликів темпоральними властивостями відповідної протиправної поведінки людини. Так, на його думку, публічні заклики «спрямовані на те, щоб бути реалізованими «тут і тепер», а пропаганда не має такого темпорального обмеження, оскільки спрямована на досягнення мети адресата у майбутньому»¹³.

Окрім науковці, не визначаючи змісту поняття «пропаганда», пропонують доповнити його іншими формами, аніж ті, що використовуються у конкретній статті Особливої частини КК. Так, С. В. Лаба, характеризуючи пропаганду у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-1 КК, пропонує, окрім тих форм, що передбачені у диспозиції ч. 1 цієї статті, відносити «публічне заперечення чи виправдання злочинів комуністичного чи нацистського тоталітарних режимів, які визнані на державному та (або) міжнародному рівні»¹⁴.

В одній зі своїх попередніх праць у співавторстві з О. О. Квашою пропаганда розглядалася як вид соціально-психологічного впливу. У цій публікації

було зроблено висновок про неоднаковий підхід законодавця до розуміння пропаганди в окремих статтях Особливої частини КК та висловлено пропозицію вжити «певних нормотворчих заходів та єдиних підходів до визначення цього поняття у КК»¹⁵.

Подекуди спеціальні наукові праці не містять й натяку на визначення істотних ознак пропаганди як суспільно небезпечного діяння того кримінального правопорушення, яке є предметом аналізу в цій праці¹⁶.

Отже, зміст і сутність поняття «пропаганда», яке використовується законодавцем для позначення суспільно небезпечного діяння у складах окремих кримінальних правопорушень, у теорії кримінального права залишається невизначеним. Не закріплено зміст відповідного поняття в самому КК, що в певних випадках ускладнює правозастосування у разі кваліфікації за тією частиною статті Особливої частини КК, в якій об'єктивна сторона кримінального правопорушення полягає у пропаганді.

В окремих статтях Особливої частини КК законодавець всупереч національному регулятивному законодавству, а також без урахування вимог права Європейського Союзу (далі – ЄС), на гармонізацію з яким повинно бути спрямоване вдосконалення кримінального законодавства України, замість криміналізації пропаганди встановлює кримінальну відповідальність за публічні заклики.

Так, ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» однією із основних засад зовнішньої політики визначено «забезпечення інтеграції України в європейській політичній, економічній, правовий простір з метою набуття членства в ЄС»¹⁷. У преамбулі та тексті Угоди «Про асоціацію між Україною та ЄС», зокрема, зазначається таке: «Сторони визнають, що Україна як європейська країна поділяє історію і спільні цінності з державами – членами ЄС і налаштована підтримувати ці цінності, а також бажають просувати процеси реформ та поступову адаптацію законодавства України до *acquis* ЄС»¹⁸.

У ст. 258-2 КК передбачається відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного акту, який визначається у диспозиції ч. 1 ст. 258 КК. Водночас згідно зі ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» однією з форм терористичної діяльності є пропаганда і поширення ідеології тероризму¹⁹. Тобто термін «пропаганда ідеології тероризму» є відмінним від поширення такої ідеології. Адже відповідні терміни вжито законодавцем у самостійному значенні. У контексті кримінально-правового розуміння поняття пропаганди доцільно вирішувати питання про те, чи охоплюється пропагандою виготовлення та розповсюдження матеріалів з відповідним кримінально-протиправним змістом.

У ст. 5 Директиви ЄС 2017/541 Європейського Парламенту та Ради від 15.03.2017 про боротьбу з тероризмом, що замінює Рамкове рішення Ради 2002/475/JHA та вносить зміни до Рішення Ради 2005/671/JHA однозначно не передбачено, який з цих термінів – «пропаганда» чи «публічні заклики» –

необхідно використовувати в національному законодавстві. Водночас у ній йдеться як про підбурювання, так і про пропаганду терористичних злочинів, які можуть бути прямими чи опосередкованими²⁰. Звісно, такий переклад положень Директиви не є офіційним. Водночас не варто очікувати й від офіційного перекладу Директиви однозначної відповіді про те, пропаганду чи публічні заклики до терористичного акту / терористичної діяльності потрібно криміналізувати у КК. Не потрібно забувати й про те, що будь-які *acquis* ЄС не будуть нав'язувати державі вжити конкретну термінологію у національному законодавстві. У них міститься лише генеральна лінія адаптації законодавства держави до права ЄС з урахуванням національних правових традицій.

Повертаючись до формулювання ст. 258-2 КК у контексті та взаємозв'язку як з регулятивним законодавством України, так і з іншими статтями Особливої частини КК, у яких суспільно небезпечне діяння полягає або в публічних закликах, або в пропаганді, доцільно зауважити таке. По-перше, «терористичний акт» є значно вужчим, аніж «терористична діяльність», що впливає з формулювань як ст. 258 КК, так і ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом». Відповідно доцільним убачається передбачення кримінальної відповідальності за протиправний вплив на іншу особу з метою поширення ідеології тероризму, що відповідатиме як регулятивному законодавству України, так і праву ЄС. По-друге, ураховуючи визначення змісту та сутності понять «пропаганда» та «публічні заклики» у законодавстві та в теорії кримінального права, припускаємо, що вказані діяння, що позначаються відповідними поняттями, є самостійними, а їх зміст не може визначатися один через одного. По-третє, під час формулювання ст. 258-2 КК доцільно вирішити питання про те, за яку форму впливу доцільно передбачити кримінальну відповідальність – за пропаганду ідеології тероризму чи за публічні заклики до терористичного акту чи до здійснення терористичної діяльності, або за дві такі форми. По-четверте, важливим аспектом визначення змісту та сутності понять «пропаганда» та «публічні заклики» виступає вирішення питання про те, чи належать до змісту відповідних понять виготовлення особою матеріалів з відповідним кримінально-протиправним змістом та їх розповсюдження, а також заперечення чи виправдовування певних фактів (у нашому випадку – ідеології тероризму) як самостійних форм суспільно небезпечної поведінки чи як складових пропаганди та/або публічних закликів.

Ці рекомендації стосовно визначення змісту та сутності понять «публічні заклики» і «пропаганда» є важливими для вдосконалення формулювань об'єктивної сторони в інших статтях Особливої частини КК. Наприклад, у статтях 109 і 110 КК передбачається кримінальна відповідальність за публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади та до умисних дій, вчинених з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України. Тобто у цих статтях не передбачено кримі-

нальної відповідальності за пропаганду до вчинення таких дій. Водночас питання стосовно кваліфікації за статтями 109 і 110 КК виникає у практичних працівників, які намагаються дати кримінально-правову оцінку діям авторів підручників, наприклад з історії росії, які використовуються для навчання українських школярів на тимчасово окупованих територіях. За повідомленнями в медіа, в новому підручнику з історії росії має місце повністю переписана історія з 1970 р. до 2000 р.²¹

Авторка надавала науково-правовий висновок на запит слідчих стосовно кваліфікації дій авторів таких підручників з історії України, в яких має місце заперечення існування України як держави на будь-якому історичному періоді розвитку нашої країни. Так, у підручнику з історії для 11-х класів анексію Криму названо важливою подією сучасної історії росії, возз'єднанням. Анексію Криму подано через «державний переворот» і фактичну заборону на використання російської мови, а стан окупованого півострова у складі росії подається як земний рай.

За умови встановлення у статтях 109 і 110 КК кримінальної відповідальності за пропаганду насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, пропаганди зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, згадане викладення історії України могло б беззаперечно кваліфікуватися за статтями 109 чи 110 КК. Однак на сьогодні така кримінально-правова оцінка утруднена, враховуючи криміналізацію в цих статтях не пропаганди, а публічних закликів до відповідної протиправної поведінки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ураховуючи викладене, вважаємо за доцільне звернути увагу законодавця на важливість законодавчого визначення сутності та змісту понять «публічні заклики» і «пропаганда» в розумінні КК. Важливим аспектом подальших досліджень у цьому напрямі вважаємо напрацювання науковцями ознак пропаганди як кримінально-правового поняття, визначення його відмінностей від публічних закликів, а також вирішення питання про те, які дії, що полягають у протиправному впливі (пропаганда чи публічні заклики) слід криміналізувати в конкретних статтях Особливої частини КК.

На прикладі формулювання складу злочину у ст. 258-2 КК запропоновано передбачити у ній відповідальність за протиправний вплив з метою поширення ідеології тероризму, що відповідатиме як регулятивному законодавству України, так і праву ЄС. Під час формулювання ст. 258-2 КК доцільно вирішити питання передбачення форми / форм впливу – пропаганди ідеології тероризму чи публічних закликів до терористичного акту чи до здійснення терористичної діяльності, або за дві такі форми. Вирішенню підлягає питання про належність до пропаганди та/або публічних закликів виготовлення матеріалів з протиправним змістом та їх розповсюдження, а також заперечення чи виправдовування певних фактів як самостійних форм суспільно небезпечної поведінки чи як складових пропаганди та/або публічних закликів.

1. Радутний О. Е. Публічні заклики та заперечення як форми інформаційної колабораційної діяльності за Кримінальним кодексом України. *Інформація і право*. 2022. № 2 (41). С. 110. 2. Рубашенко М. А. Публічні заклики до підтримки дій агресора та до співпраці з агресором: проблеми інтерпретації законодавчої новели. *Кримінально-правова відповідь на виклики воєнного стану в Україні: мат-ли міжнар. наук. конф. (Харків, 5 трав. 2022 р.)*; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; Нац. шк. суддів України; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права»; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків: Право, 2022. С. 135. 3. Гапончук В. В. Кримінально-правова протидія публічним закликам до вчинення протиправних дій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. С. 60. 4. Гапончук В. В. Там само. С. 74. 5. Скрекля Л. І., Стиранка М. Б. Кримінальна відповідальність за публічні заклики до посягання на територіальну цілісність і недоторканність держави. *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення: мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф.* Львів: Вид-во Львів. торгов.-економ. ун-ту, 2022. С. 415. 6. Гапончук В. В. Там само. С. 59. 7. Скрекля Л. І., Стиранка М. Б. Там само. С. 415. 8. Скрекля Л. І., Стиранка М. Б. Там само. С. 415. 9. Скрекля Л. І., Стиранка М. Б. Там само. С. 415. Скрекля Л. І., Стиранка М. Б. Там само. С. 415. 10. Рубашенко М. А. Там само. С. 135. 11. Великий тлумачний словник української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. С. 1162. 12. *Юридична енциклопедія: в 6 томах* / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голов. редкол.) та ін. Т. 1: А–Г. Київ: Укр. енцикл., 1998. С. 166. 13. Гапончук В. В. Там само. С. 49. 14. Лаба С. В. Кримінальна відповідальність за пропаганду комуністичного та нацистського тоталітарного режимів: дис. ... ступ. д-ра філософії; 081; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2023. С. 112. 15. Загине́й-Заболотенко З. А., Кваша О. О. Пропаганда, маніпулювання та інші форми протиправного впливу за Кримінальним кодексом України. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2022. № 12. С. 362. URL: <http://surl.li/mfumi> (дата звернення 18.01.2025). 16. Беклемішова Ю. М. Кримінально-правова характеристика виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганди комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Класичн. приватний ун-т, 2020. 217 с. 17. Про засади зовнішньої і внутрішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <http://surl.li/bwjgdx> (дата звернення 18.01.2025). 18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27.06.2014. URL: <http://surl.li/flivwd> (дата звернення 18.01.2025). 19. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL: <http://surl.li/lkzphk> (дата звернення 18.01.2025). 20. Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA. URL: <http://surl.li/kehldgo> (дата звернення: 18.01.2025). 21. Росія переписує історію та мілітаризує освіту. Чого навчатимуть українських дітей на окупованих територіях / Радіо «Свобода». 22.08.2023. URL: <http://surl.li/vnbynt> (дата звернення 18.01.2025).

References

1. Radutnyi O. E. Publichni zaklyky ta zaperechennia yak formy informatsiinoi kolaboratsiinoi diialnosti za Kryminalnym kodeksom Ukrainy. *Informatsiia i pravo*. 2022. № 2 (41). S. 110. (ukr) 2. Rubashchenko M. A. Publichni zaklyky do pidtrymky dii ahresora

ta do spivpratsi z ahresorom: problemy interpretatsii zakonodavchoi novelty. Kryminalno-pravovi vidpovidi na vyklyky voiennoho stanu v Ukraini: mat-ly mizhnar. nauk. konf. (m. Kharkiv, 5 trav. 2022 r.); Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho; Nats. shk. suddiv Ukrainy; Hromad. orh. «Vseukr. asots. krymin. prava»; NDI vyvch. problem zlochynnosti im. akad. V. V. Stashysa. Kharkiv: Pravo, 2022. S. 135. (ukr) **3**. Haponchuk V. V. Kryminalno-pravova protydiia publichnym zaklykam do vchynennia protypravnykh dii: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08; Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv, 2021. S. 60. (ukr) **4**. Haponchuk V. V. Tam samo. S. 74. (ukr) **5**. Skrekliia L. I., Styranka M. B. Kryminalna vidpovidalnist za publichni zaklyky do posiahannia na terytorialnu tsilisnist i nedotorkannist derzhavy. *Suchasni napriamy rozvytku ekonomiky, pidpryiemnytstva, tekhnolohii ta yikh pravovoho zabezpechennia: mat-ly Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* Lviv: Vyd-vo Lviv. torhov.-ekonom. un-tu, 2022. S. 415. (ukr) **6**. Haponchuk V. V. Tam samo. S. 59. (ukr) **7**. Skrekliia L. I., Styranka M. B. Tam samo. S. 415. (ukr) **8**. Skrekliia L. I., Styranka M. B. Tam samo. S. 415. (ukr) **9**. Skrekliia L. I., Styranka M. B. Tam samo. S. 415. (ukr) **10**. Rubashchenko M. A. Tam samo. S. 135. (ukr) **11**. Velykyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) / uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun», 2007. S. 1162. (ukr) **12**. *Yurydychna entsyklopediia: v 6 tomakh / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (holov. redkol.) ta in. T. 1: A–H.* Kyiv: Ukr. entsykl., 1998. S. 166. (ukr) **13**. Haponchuk V. V. Tam samo. S. 49. (ukr) **14**. Laba S. V. Kryminalna vidpovidalnist za propahandu komunistychnoho ta natsystyskoho totalitarnoho rezhymiv: dys. ... stup. d-ra filosofii; 081 «Pravo»; Lviv. derzh. un-t vnutr. sprav. Lviv, 2023. S. 112. (ukr) **15**. Zahynei-Zabolotenko Z.A., Kvasha O.O. Propahanda, manipuliuvannia ta inshi formy protypravnoho vplyvu za kryminalnym kodeksom Ukrainy. *Yurydychnyi elektronnyi naukovi zhurnal.* 2022. № 12. S. 362. URL: <http://surl.li/mfumi> (data zvernennia 18.01.2025). (ukr) **16**. Beklemishcheva Yu. M. Kryminalno-pravova kharakterystyka vyhotovlennia, poshyrennia komunistychnoi, natsystyskoi symboliky ta propahandy komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystyskoho) totalitarnykh rezhymiv: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08; Kласychn. pryvatnyi un-t, 2020. 217 s. (ukr) **17**. Pro zasady zovnishnoi i vnutrishnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <http://surl.li/bwjgdx> (data zvernennia 18.01.2025). (ukr) **18**. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: mizhnarodnyi dokument vid 27.06.2014. URL: <http://surl.li/flivwd> (data zvernennia 18.01.2025). (ukr) **19**. Pro borotbu z teroryzmom: Zakon Ukrainy vid 20.03.2003 № 638-IV. URL: <http://surl.li/lkzphk> (data zvernennia 18.01.2025). (ukr) **20**. Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA. URL: <http://surl.li/kehldgo> (data zvernennia 18.01.2025). **21**. Rosiia perepysuie istoriiu ta militaryzuie osvitu. Choho navchatymut ukrainskykh ditei na okupovanykh terytoriakh / Radio «Svoboda». 22.08.2023. URL: <http://surl.li/vnbynt> (data zvernennia 18.01.2025). (ukr)

Zahynei-Zabolotenko Zoya. Propaganda VS Public appeals: conceptual aspects of the essence and content of criminal legal concepts

The article explores the problem of conceptual approaches to the definition of the essence and content of the concepts of «propaganda» and «public appeals». It is established that public appeals and propaganda in the Criminal Code of Ukraine are either alternative or independent acts, or propaganda is determined through public

appeals. The conceptual definition of the content and essence of the concepts of «public appeals» and «propaganda» is extremely important for the practice of rule-making and enforcement. In the first case, we are talking about the choice of a term that should be used to denote an act / acts, and in the second – about the assessment of the actions of the accused either as public appeals or as propaganda. The purpose of the article is to determine at the conceptual level the content and essence of propaganda and public appeals as acts in the composition of criminal offenses. It is stated that in the current Criminal Code of Ukraine there is no single vision of what should be understood as propaganda and public appeals, which negatively affects the practice of law enforcement during the qualification of relevant socially dangerous behavior. The legislator's attention is drawn to the importance of the normative definition of the essence and content of the concepts of «public appeals» and «propaganda» in the understanding of the criminal legislation of Ukraine. An important aspect of further research in this direction is the development by scientists of signs of propaganda as a criminal legal concept, the definition of its differences from public appeals, as well as the decision on what actions consisting in unlawful influence (propaganda or public appeals) should be criminalized in specific articles of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. It is concluded that propaganda and public appeals are independent forms of socially dangerous acts, the content of which is different and cannot be determined through each other.

Key words: *unlawful influence, propaganda, public appeals, criminal offense, terrorist act, ideology of terrorism, article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, criminal liability, criminal legal qualification, harmonization of the legislation of Ukraine.*